

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article
Doi: 10.36442/AMADER.2026.119

ZAMBIR, ARGUN VE DUZELE ÇALGILARI ÜZERİNE KÜLTÜREL BİR İNCELEME

Doktora Öğrencisi Mehmet Gazi BİLGİÇ¹
Doktora Öğrencisi Veli GARİP²

Received/Makale Geliş: 22.07.2025

Published/Yayınlanma: 12.01.2026

Atıf/Citation: Bilgiç, M. G. ve Garip, V. (2025). Zambır, Argun ve Duzele Çalgıları Üzerine Kültürel Bir İnceleme, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 23, 2026, ss.1-16. Doi: 10.36442/AMADER.2026.119

Öz

Uygarlıkların her çağda kendilerine ait kültür unsurları vardır. Kültür unsurları birden fazla disiplin kapsamında değerlendirilebilir ve bu unsurlar buldukları toplum için önemlidir. Toplumun konu hakkındaki görevi ise kendi toplumu içerisindeki veya çevresinde kendisine benzer kültür unsurlarını toplum içinde canlı tutmak, tanıtmak ve korunmasını sağlamaktır. Bu amaçla yola çıktığımız çalışmamızda ise ele aldığımız kültür unsurları, Güneydoğu, Doğu illerimizde icra edilen ve Ortadoğu'nun bazı bölgelerinde icra edilen Argun, Zambır ve Duzele isimli çalgılardır. Çalışmada ele aldığımız üç çalgının bilgilerine Mehmet Gazi Bilgiç'in saha çalışmaları neticesinde ulaşılmıştır. Organolojik bir çalışma olarak ele aldığımız çalışma da çalgıların tanımı, icra edildiği yöreleri, tarihi, fiziksel ve müzikal yapısı ele alınmıştır. Çalışmamızın amacı ise ele alınan üç çalgının organolojik bilimi çerçevesinde müzikal ve tarihsel serüvenini tanıtmak ve nefesli çalgılar literatüründe yer almasını sağlamaktır. Araştırma, nefesli çalgılar literatürüne katkı sağlayacağından önemli olabileceği düşünülmektedir. Çalışmamız, incelemesi yapılan argun, zambır ve duzele çalgısı ve bu çalgıların yukarıda belirtilen çalgıların icra bölgeleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmamıza yüksek lisans tezleri, sanatta yeterlilik tezi, kitaplar, makaleler ve bir özel eğitim enstitüsünün ders notları yazılı kaynak oluşturmuştur. Sözlü olarak ise belirtilen tezlerin yazarı Ahmet Serdar Kastelli ile kaynak kişi olarak yapılandırılmamış görüşme yapılmıştır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma yöntemi, verileri toplama analiz etmek için ise alan araştırması yöntemi kullanılarak ele aldığımız nefesli çalgılar grubunun özelliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmamız Güneydoğu illerinden Gaziantep, Doğu ilinden Şırnak ve Hakkâri, Ortadoğu bölgesinde bulunan Irak ülkesinin Süleymaniye, Erbil, Duhok kentleri, Suriye'nin Halep kenti ve Mısır ile sınırlı tutulmuştur. Bulgular ve yorum kısmında çalışmada incelenen çalgıların kavramsal çerçevenin dışında kaynak eklemesi yapılmıştır. İncelenen çalgılardan Duzele' nin ve diğer çalgıların fotoğraflı belgesi çalışmamızda işlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etnik, Kültür, Organoloji, Irak, Gaziantep.

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik ve Sahne Sanatları Doktora Programı, İstanbul, Türkiye, gazibilgic7@gmail.com: ORCID ID: 0009-0004-6429-2142

² Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Doktora Programı, Sakarya, Türkiye, garipa46@gmail.com: ORCID ID: 0009-0009-2750-0623

“A Cultural Study on Zambir, Argun, and Duzele Instruments”
Doctoral Student Mehmet Gazi BİLGİÇ¹
Doctoral Student Veli GARİP²

Abstract

Every civilization has its own cultural elements in every era. Cultural elements can be evaluated within the scope of multiple disciplines, and these elements are significant for the society in which they exist. The duty of the society on this issue is to keep alive, promote and ensure the protection of similar cultural elements within its own society or its surroundings. In our study that we set out with this purpose, the cultural elements we have discussed are the instruments called Argun, Zambir and Duzele, which are played in our Southeastern and Eastern provinces of Türkiye and in some regions of the Middle East. The information on the three instruments discussed in this study was obtained through fieldwork conducted by Mehmet Gazi Bilgiç. This organological study examines the instruments' descriptions, the regions where they are played, and their historical, physical, and musical structures. The aim of our study is to introduce the musical and historical journey of the three instruments discussed within the framework of organology and to contribute to their inclusion in the wind instrument literature. This research is believed to be significant because it will contribute to the wind instrument literature. Our study is limited to the argun, zambir, and duzele instruments, as well as the performance regions of the instruments mentioned above. Master's theses, doctoral dissertations, books, articles, and lecture notes from a private education institute formed the written sources for our study. An unstructured interview was conducted orally with Ahmet Serdar Kastelli, the author of the theses mentioned, as the source person. In our study, it is aimed to reveal the characteristics of the wind instruments group we examined by using the descriptive research method from qualitative research methods and the field research method for collecting and analyzing data. Our study was limited to the Southeastern provinces of Gaziantep, the Eastern provinces of Şırnak and Hakkari, the Middle Eastern provinces of Sulaymaniyah, Erbil, and Duhok in Iraq, the Syrian city of Aleppo, and Egypt. In the findings and interpretation section, additional sources outside the conceptual framework of the instruments examined in the study have been included. Photographic documentation of the Duzele and other instruments examined in this study was included. Photographic documentation of the instruments examined, including the Duzele and other instruments, has been processed in our study.

Keywords: Ethnic, Culture, Organology, Iraq, Gaziantep.

GİRİŞ

Müzik duygu düşüncelerin seslerle tasarım ve izlenimlerini belirli bir amaç ve yöntemle belirli bir güzellik anlayışına göre birleşmiş seslerle işlenip anlatan estetik bir bütündür. Tarihsel açıdan ele alındığında kültür, bölge ve şahsa göre benzerlik ve farklılıklar göstermektedir.” (Bayburtlu, 2016: 264).

Kültür, bir toplumu yaşamı içerisinde yaşadığı her türlü olayı ifade eden geniş bir kavramdır. Sosyal, ekonomik, maneviyat, müzik ve yaşam tarzı vb. gibi olgular kültürün temelini oluşturmaktadır. “Kültür; bir veya birden fazla toplumun tarihsel süreç içerisinde ürettiği yeme, içme, giyinme, el sanatları, dil, din, edebiyat, halk oyunları, örf ananelerini, maddi manevi değerlerin gelecek nesillere eksiksiz biçimde aktarılmasıdır” (Bayburtlu, 2017: 79).

Halk biliminde ele alınan bir toplumun kültür unsurlarından biri olan müzik, daha özel bir alanda incelendiğinde yöresel müzik, yani halkın kendi iç unsurlarını yansıtan yörenin iç dinamikleri ile şekillenmiş müziği yöresel müzik nitelendirilmektedir. “Yöresel müzik; Belirli bir yöreye ait sazlar ile ve o yörenin ağız, şive ve tavrı ile icra edilmesidir. Yöresel özelliklerin o yörenin müziğine aktarılmasıyla oluşmaktadır” (Bayburtlu, 2017: 80). “Her kültürün topluluğunun iç yapısını anlatan ve bireyler arasında duygusal bütünleşme sağlayan müziği vardır. Örnekler sıralanamayacak kadar çoktur. Bunlardan bazıları, yeşil pop, Tasavvuf, Anadolu pop, club, rock&roll, heavy metal, punk, blues, kanto, tango, caz, disko vs.” (Kaplan, 2005: 81).

Toplulukların iç yapısını anlatan bir müzik olduğundan bahseden Kaplan'ın açıklamalarından yola çıkarak, bütün dünya topluluklarının kendine ait müzik kültürlerinin olduğu ve bu kültürün kendi iç dinamiklerine göre şekillendiği ve hatta bazılarının yerelde kalmayıp dünya genelinde ün yaptığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda müzik türleri ve halk dansları mevcuttur.

“Anadolu coğrafi acidan çok çeşitli ve birbirlerinden farklı bölgelere sahiptir. Ortak özellikler duygu ve düşüncelerini türkülerle ifade etse de bölgeden bölgeye yöresel farklılıklar içerir ezgi, ritim, çalım şekil ve söyleyişleri ile bu farklılık göze çarpar” (Bayburtlu, 2016: 265). Söz konusu göze çarpan unsurlardan biri de yöresel çalgılar ve varyantlarıdır. Farklı yörelerde aynı veya benzer çalgıların olması gayet olağan ve doğaldır. Bu çalgıların arasında ülkemizde “zambır” olarak bilinen ve “çifte, çifte sipsi, argun, gargun, duzare, mizvar, mizmar” gibi isimlerle adlandırılan bu çalgımız sıklıkla Gaziantep yöresi halk oyunlarında kullanılan ilkel bir çalgıdır.

Bu çalışmada incelenmesi yapılan Duzele ve Zambır özelinde, Argun çalgılarının etimolojisi, tarihçesi, sistematik analizi gibi başlıklarda çalışması yapılmıştır ve çalgının organolojik bilimi çerçevesinde müzikal ve tarihsel serüvenini tanıtmak ve nefesli çalgılar literatüründe yer almasını sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmamızın problem durumu, belli bölgelerde icra edilen duzele, zambır ve argun çalgılarının literatürde yeterince yer bulamamasıdır ve bu doğrultuda incelemesi yapılan çalgıların literatüre katkı sağlayacağından önemli olabileceği düşünülmektedir. Özellikle çalgının kültürel bağlamda yöre hayatındaki yeri üzerinde durulmuştur. Bu çalışma Nitel araştırma modellerinden betimsel araştırma modeli ve saha çalışması yöntemi kullanılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmamızın yöntemi olarak betimsel araştırma modeli ve saha çalışması yöntemi uygulanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmamızın yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli “Kavramların betimsel olarak incelenmesinden kasıt, nitel araştırma desenlerinin kendi bağlamları içerisinde açıklanması, tasvir edilmesi ve özellikleri hakkında bilgi verilmesidir” (Demir, 2023: 315), “Betimsel araştırma, var olan bir olay nicel (sayıları kullanarak) ya da nitel (bir birey veya grubun özelliklerini ortaya koyarak) yönden betimleyen araştırma türüdür (McMillan and Schumacher, 1984: 26). Daha kısa bir tanımla geçmişte ve bugün var olan bir olay ya da durumu, var olduğu şekilde tanımlayan bir araştırmadır (Karasar, 1982: 80) ve etnografik bir çalışma özelliği taşıdığı için alan araştırması yöntemi uygulanmıştır. “Araştırmada veri elde etme sürecinin verinin elde edileceği elemanın (bir diğer ifade ile gözlem elemanının) bulunduğu ortamda bizzat bulunarak gerçekleştirildiği araştırma tekniğine verilen isimdir (Zülfikar, 2022).

Araştırmanın Örnekleme

Çalışmamızın örneklemini, 3 etnik çalgı ve ilgili çalgılar hakkındaki verilerin toplandığı; Irak bölgesi, Güneydoğu ve Doğu bölgesi illeri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın hedefleri doğrultusunda literatür taraması yapılmıştır. Dergi Park ve YÖK ulusal tez merkezi gibi internet tabanlı araştırma sitelerinden çalgıların ismi ve bölgeleri bu sitelerden taranmıştır. Ayrıca bulgular kısmındaki verileri oluşturabilmek için yazarlardan Mehmet Gazi Bilgiç tarafından saha çalışması yapılarak incelenmesi yapılan çalgılar hakkında veriler toplanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmamızın bu bölümünde incelenmesi için ele alınan çalgıların ve bahsi geçen yörelerin kavramsal anlamda detaylı incelenmesi yapılmıştır.

Gaziantep

Gaziantep, geçmişten günümüze farklı medeniyetleri içerisinde barındıran ve ipek yolu gibi önemli bir ticari ulaşım yolunun duraklarından birisi olması nedeniyle birden fazla kültüre ev sahipliği yapmıştır. “GAZİANTEP, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde yer alır ve bir sınır ilidir. Güneyde Suriye, doğuda Urfa, kuzeyde Adıyaman ve Kahramanmaraş, batıda Adana illeri ile çevrilidir. Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının kesiştikleri geçiş bölgelerinden biri konumunda olan Gaziantep ilinde; Geç Hitit, Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Müslümanlar ve Türkler gibi farklı kültür grupları, yöre kültürünün biçimlenmesinde etkili olmuştur. Yörede gelenek ve görenekler; güçlü olan dinsel yapının da etkisiyle biçimlenmiştir. Ayrıca Barak ve diğer Türkmenler de özgün gelenek ve görenekleriyle yöre kültürünü zenginleştirmişlerdir” (Repertükül, 2023). Kültürel özelliklerinin ve tarihi geçmişinin izlerini taşıyan Gaziantep, toplum yapısını ve yaşam kültürünü bu doğrultuda günümüzde hala sürdürmektedir.

Gaziantep Halk Müziği

Ülkemizin önemli kültür unsurlarından biri olan halk müziği, bölge halkının geleneklerini, göreneklerini, yaşam şartlarını, ekonomik yapısını, çevresel unsurlarını ele alan ve işleyen bir müzik türüdür. Gaziantep kültürel anlamda zengin bir bölge olduğu için müziklerinde de bahsi geçen unsurları taşımaktadır. Gaziantep Halk Müziği, birçok yörede olduğu gibi çeşitli tema ve ifade biçimlerine ayrılabilir; doğa türküleri, aşk türküleri, tarih ve kahramanlık türküleri, geleneksel ve örf türküleri, eşkıya türküleri, iş ve meslek türküleri, ninniler, ağıtlar ve danslı türküler bunlardan bazılarıdır. Ritmik yapı açısından bölge, uzun ve kesik ezgilerin zengin örneklerine sahiptir. Davul ve zurnanın yaygın kullanımının yanı sıra bağlama, ney, kaval, mey, keman, ud, kanun, tambur, cümbüş, zambır, deblek, darbuka, tef, zilli maşa ve zil gibi çalgılar da kullanılır. Gaziantep dendiğinde akla ilk gelen, bölgenin temel unsurlarından biri olan Gaziantep'in Oğuzeli ilçesi ile Urfa'nın Akçakale ilçesi arasında kalan bölgedir. Gaziantep halk müziği için Çete (2023) “Bu ovaya Barak Ovası denmektedir. Barak ovasının güneyinden Suriye sınırı geçmektedir. Bu nedenle Barak oymağının birçok köyü bugün Suriye sınırları içerisinde. Barak havaları Baraklıların yaşadıkları yörelerde yaygın olup, özellikle Gaziantep ve çevresinde canlılığını korumaktadır. Sözleri genellikle göç (iskân) doğa, sevdâ, ölüm ve halk hikayelerinden alınan konuları içermektedir.”

Uzun hava söylenmeden önce, icracıyı uzun havaya hazırlamak için bir giriş parçası çalınır. Bu giriş genellikle zurna veya bağlama ile icra edilir. Çağdaş uygulamada, keman ve cümbüş gibi çalgılar da bu girişlerde yaygın olarak kullanılır. Barak uzun havaları, yöresel türkülerin arasında icra edilir ve yerel halk danslarında aralardan önce veya aralarda da icra edilir. Barak türlerinden en çok bilinen tür ise Barak dertlisidir. “Barak dertlisi, barak havalarının yurt genelinde en çok bilinen formudur. Barak havalarında genellikle kerem ve garip dizileri, nadiren de kalenteri dizisi kullanılır. Genel olarak 4'li ve 5'li aralıkta okunur, nadiren 7. ve 8. seslere de çıkılır. Sözel içerik olarak daha çok aşk, sevgi ve yaşanan acı olayları konu alır. Çokça çarpmalar, triller ve senkoplar kullanılır. Barak dertlilerinde resitatif tarzda okumanın oldukça yaygın olduğunu görürüz. Ve arka arkaya tekrarlanan yöresel terennümlere de oldukça fazla yer verilir” (Mahmoudi ve Baloğlu, 2024: 1013). Barak dertlisinin dışında az bilinen İskân havası, İseballı, Beymayıl, Ceren gibi formlar da mevcuttur. “İseballı, beymayıl ve ceren yöredeki uzun havaların isimleridir ve yörede farklı tavırlar olarak bilinmezler. İsimleri farklı olsa da üçü de aynı müzikal forma sahiptir” (Mahmoudi ve Baloğlu, 2024: 1014).

Irak

Irak, Doğu'nun en büyük ülkelerinden biridir. Başkenti Bağdat'tır. En önemli şehirleri Basra, Musul ve Kerkük'tür. Nüfusun yaklaşık %70'i Araplardan, yaklaşık %15'i ise diğer azınlıklardan oluşmaktadır. Müslümanlar toplam nüfusun yaklaşık %95'ini oluşturmaktadır. Bunların yaklaşık %40'ı Sünni, %60'ı ise Şii'dir. Yunanlılar döneminde, kuzeyde Türkiye, doğuda İran ve güneyde Basra Körfezi ile çevrili olan ülke "Arap Mezopotamyası" olarak anılıyordu. "Irak" adı ise Araplar tarafından verilmiştir. "Irak halkı farklı milletlerden meydana gelmektedir. Araplar, Irak'ın batı sınırları ile güneydeki Necd Çölü arasındaki güney ve batı illerinde, Dicle Nehri ile Şam Çölü arasında yaşamaktadır. Ayrıca Kürt ve Türkmen bölgelerinde yaşayan Araplar da mevcuttur. Çeşitli dinler yaygınlık gösterir. İslamiyet, Hristiyanlığın yanı sıra Yezidilik, Sâbilik ve Bahailik gibi çeşitli azınlıklar da vardır" (Alkaki, 2021: 33).

Irak Arap Müziği

Irak'taki Arapların, özellikle müzik aletleri konusunda binlerce yıl öncesine dayanan zengin bir tarihi vardır. Ur, Kiş, Babil ve Nemrut'ta yapılan kazılar, Sümerler, Babiller ve Asurlular tarafından kullanılan çeşitli müzik aletlerini ortaya çıkarmıştır. "Bunlar, şu anda Irak Müzesi, İngiliz Müzesi ve Amerika Birleşik Devletleri Filadelfiya Üniversitesi Müzesi'nde bulunmaktadır. Kullanılan çeşitli müzik aletlerinin çizimlerinin oyulduğu, altında çatışma ve savaşların yanı sıra tarım arazilerinde köylülerin yeni yıl gibi dini şiarların, kutlamalarının ve bayramlarının gerçekleştirildiği araçlardan biri olma özelliği yatan büyük bir eser mecmuası ortaya çıkmıştır" (Alkaki, 2021: 67-68).

Irak Arap müziği, çevresindeki ülkelere örnek olmuş ilham vermiş bir müzik kültürüdür. Hatta Türkiye'deki arabesk denilen müzik akımının temeli ve ezgileri bu müzik kültürüne dayanmaktadır. İnce saz diye adlandırdığımız müzik topluluklarına sahiptirler. Kanun, Ud gibi çalgılar ve özellikle nefesli çalgılar da yaygın olarak kullanılmaktadır.

Irak Türkmenleri

Kuzey Irak'ta yaşayan kadim halklardan biri olan Türkmenler, nüfus bakımından Araplar ve Kürtlerden sonra Irak'ın üçüncü büyük etnik grubu olarak kabul edilmektedir. Irak tarihinde, özellikle Abbasiler döneminde ve hatta daha önceki dönemlerde önemli roller oynamışlardır. Tarihi belgeler, Türkmenlerin Irak'ın tarihi medeniyetinin oluşumunda önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Türkmenlerin Irak'taki ilişkileri açısından, geldikleri günden bu yana Araplarla belirgin bir şekilde kaynaşmış ve Arap kültürünün bir parçası haline gelmişlerdir. (Alkaki, 2021).

674 yılında, Ubeydullah bin Ziyad komutasındaki bir ordu, Emevi Halifesi Muaviye'nin emriyle Horasan'dan Irak'a gönderilerek Irak'ta Türk varlığının temeli atıldı. Sonraki dönemde, Irak'ta hızla çoğalan Oğuz boyları, 10. yüzyılda Müslüman devletlerle ticari ilişkiler geliştirirken İslam'ı benimsediler. Bu tarihten itibaren bu boylar, "cesur ve yiğit Türk" anlamına gelen "Türkmen" adıyla anılmaya başlandı. (Acar ve Duman, 2024).

Irak Türkmen Müziği

Türkmen müziği, bu insanların yaşadığı çevre, manevi kültürleri ve inançlarıyla özdeşleşen uyumlu seslerin bir karışımıdır. Türkmen halkının duygularını ve anlayışını yansıtan sembolik bir dil görevi görür. Acı, sevinç ve ağıtlarla dolu bir hayattan doğan Türkmen müziği, genellikle melankolik yapısıyla öne çıkar. Bu milletin tarihini ve kültürünü yansıtan bir ayna görevi görür. "Türkmen müziği, çölün yumuşak ve samimi diliyle kırsal kesime hitap eder ve hüznü sesleriyle bu halkın ruhunda derin bir etki bırakır. Türkmen sazı ve zili doğadan ve çevreden ilham alır. Doğrudan sosyal yaşamla ilgilidir" (Alkaki, 2021: 112).

Irak Kürt Bölgesi ve Kürt Müziği

Irak' ın kuzeyinde yer alan 4 vilayetli bir özerk bölgedir. Bu vilayetler; Erbil, Süleymaniye, Duhok ve Zakho' dur. Merkez vilayeti Erbil' dir. Nüfusu 7.250.000' dir. Komşuları batıda Suriye, kuzeyde Türkiye, doğuda İran' dır.

Kürt müzik mirası, Batı Asya'daki Kürtlerin varlığı kadar eskidir. Kürtlerin Doğu müziğinde iki önemli makam yaratmış olması, bunun en önemli kanıtıdır. Biri Kürt makamı, diğeri ise Nihavend makamıdır. Nihavend, Güney Kürt bölgesinde bulunan kadim bir Kürt şehridir. Diğer halkların müziği gibi, Kürt halk müziği de kendine özgü bir karaktere sahiptir. Batı Asya halklarının müziği konusunda deneyimi olan herkes, Kürt müziğini Fars, Ermeni, Türk ve Arap müziğinden ayırt edebilir. Kürtler, müziğe değer veren bir halktır.

Bölgede müzik kültürünün yaygın olması ve halk tarafından sevilmesi bölgede yelpazenin geniş olmasını ve aynı zamanda farklı çalgıların üretildiği, icra edildiği bir ortam sağlamıştır. “Kuzey Irak Kürt Bölgesi’ nin çalgıları; Dahol, Duzele, Santur, Kanun Oud, Defik, Tanbur, Kemeçe, Zurna, Ney isimli çalgıları vardır.” (Viya Eğitim Enstitüsü: 12-13).

Argun (Zambır)

“Hatay- Yayladağı ve Güneydoğu Anadolu’da Argun (Orgun, Gargun, Argul), Gaziantep ve Suriye’nin özellikle Halep ve Düden yöresinde Zambır, Tunceli, Van, Toros Oymakları, Ürgüp, Ankara ve Safranbolu taraflarında çifte kaval adıyla eskiden kullanıldığı yapılan tespitler arasındadır. Türk dünyasında yan yana getirilerek çalınan iki düdük veya kavalların eskiden beri kullanıldığı; bu çalgının yapısından ve icra biçiminden kaynaklanan ton ve tınların, Türk halk çalgılarının yapısından ve icra biçiminden kaynaklanan ton ve tınların, Türk halk çalgılarının yapısına uygun olduğundan anlaşılmaktadır. Mahmut R. Gazimihal bu konuyla ilgili; “Borucukları bitişik ve nispeten küçük boy ve ötkecin Asya’daki tarihi ilk çağa kadar gerilektir... İtil boyundan çifte kavallarla bir tutulması düşünülmüştür. Kafkasya, Türkistan ve özellikle İtil (Volga) bölgesi kavimlerinde benzerlerine bugün de rastlanmaktadır. Bu eser, kavimler göçü çağından kalmış biricik çalgıdır. 1933 yılı Mart’ında Macaristan’ın Zsolnok ili Jánoshid mevkiinde açılan bir mezarlıktan çıkmıştır. Çalgının turna kemiğinden olacağı ihtimali de düşünülmüş. Ölü, erkek iskeletidir. Çoban olacağı tahmin edilmiş. Çalgının bir borucuğunda 5 öbüründe 2 delik vardır... (7+7) ve (5+5) deliklisi resimlerinde var.” Şeklinde bir açıklama yapmaktadır. Dénesvon Bartha, “Arkeologia Hungarika” serisinden ayrı bir ciltte her çift kaval tipini inceleyerek şu sonuca varıyor: İtil civarındaki örneklerinin, Avar zummara tipinden daha çok gelişmiş oluşu bu kavalların yayılma merkezinin de takriben Ural ile Altay arasındaki saha olması düşüncesini kuvvetlendiriyor. Böylelikle bu çalgı musiki folklorunun önemli bir safhasını göstermesi bakımından Ural- Altay’ların yahut Ön Türklerin en eski ortak uygarlık değerlerinden biridir” (Asker, 2022: 163).

Argun çalgısının zambıra yapı olarak benzerliği ile ilgili; “Argunun zambıra yapı olarak çok benzediğini belirtmekte fayda vardır. Ancak argundaki dem vermek amacı ile yapılmış olan borunun, ezgilerin çalındığı boruya göre bir hayli uzun olduğu göze çarpmaktadır. Bir maddenin uzadıkça titreşim sayısının da 69 azaldığı ve ses frekansının kalınlaştığı bilinmektedir. Dolayısıyla argundaki bu dem borusunun, zambırdaki dem borusuna nazaran daha uzun olması sebebi ile bir oktav veya iki oktav pest ses verebileceği söylenebilir” (Genç, 2019: 69-70).

Argun Yapımı

Başlangıçta kartal kemiğinden yapılmış olan bu çalgı, daha sonra kamışlardan yapılmıştır. Çift klarnet olarak bilinen çalgı, “Çift klarnet terimi, kamış , kuş kemiği veya metalden yapılmış iki paralel borudan oluşan ve her biri için tek bir kamış bulunan çeşitli üflemlerli çalgıları ifade eder. Genellikle her boruda beş

veya altı ton deliği bulunur veya yalnızca bir boruda delikler bulunurken diğeri bir uğultu görevi görür ve kamışlar ya enstrümanın gövdesinden kesilir ya da boruların uçlarına daha küçük, yarık borular yerleştirilerek oluşturulur. Çalgıcılar genellikle dairesel nefes tekniğini kullanır. Çift klarnet, kayıt anahtarı bulunmadığı için modern batı anlamında bir klarnet değildir; bu bakımdan şalümeo'ya daha yakındır” (“Çift Klarnet”, 2025) iki bitişik kamış düdüğünden yapılan bir türdür.

Resim 1. Çift Klarnet Çalgısı (“Çift Klarnet”, 2025)

“Her iki kamışında uç kısımlarına ses veren iki küçük kamış eklenmektedir. Bu iki kamış ağız boşluğuna alınarak, aynı anda hava üflenerek çalınmaktadır. Çifte kaval ile Argun arasındaki başlıca fark; Argun’ un kamış çiftlerinden bir tanesinin üzeri delikli olup, öbürü deliksizdir. Dem tutmaya yarar. Perde deliği olmayan bu kaval, sürekli aynı sesi vererek öteki kavala eşlik eder, sadece karar sesini verir. Diğer kamışta ise melodi perdeleri vardır ve asıl melodi bu perdelerden çalınır. Argun’un dem düdüğüne bazen uzun bir kısım eklenir, bu tip çalgıya Argul denir. Ön kısımda 5, 6 adet ses perdesi bulunmaktadır. Gaziantep (Barak) yöresinde kullanılan ve Zambır denilen çifte kaval ise, yine iki kamışın yan yana getirilmiş ya da eklenmiş veya yapıştırılmış iki adet sipsiden ibarettir. Yörede kartal kanadı adı ile de bilinmektedir” (Asker, 2022: 164).

Zambır Hakkında Genel Bilgiler

Gaziantep ve Hatay yöresinde kullanılan özel bir üflemeli çalgıdır. Çoğu kişi ona "argın" veya "gargin" der. Yan yana duran iki kamış borunun çift klarnet oluşturmasıyla oluşur. Bilindiği gibi "kargı" kamış anlamına gelir. “Zambır, yurdumuzun farklı bölgeleri ile Orta Doğu’da çeşitli isimlerle adlandırılan, farklı form ve biçimlerde olabilen, Türkiye’de özellikle Gaziantep yöresinde kendilerine “Barak Aşireti” veya “Aşiret” denilen Türkmen topluluğun geçimini müzikten sağlayan üyeleri tarafından başarı ile icra edilen çift borulu, kamışlı, polifonik ve nefesli bir enstrümandır” (Genç, 2019: 52).

“Zambır ismine dair farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bunlardan biri; zambır arısı adı altında bilinen bir arı türü vardır ki, bu arı büyük olduğu için çok ses çıkarır, seri ve sınırlı daireler çizerek yol alır. Bu yaklaşımla; zambır çalgısı da bu arının uçarken çıkardığı sesin hemen aynısına sahiptir. Zambır kelimesini; Gaziantep Barak bölgesinde, öfke anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Zambır’ın Arapça, arı anlamına geldiğini belirtmektedir” (Kastelli, 2004: 45). “Argun’ un dem düdüğüne bazen uzun bir kısım eklenir ki bu tipteki çalgıya Arapça ‘Argun ebubekere’ denir. Argun’ a Yayladağı’nda ‘argul’ denildiği kaydedilmiştir” (Kastelli, 2004: 12). “Gaziantep ve Hatay çevresinde kullanılan bu çalgı iki şekilde görülür. Birincisi

kartal kanadından ikincisi ise iki kamışın yan yana gelmesinden oluşur. Sağ tarafın ön yüzünde beş delik sol tarafın ön yüzünde ise altta karar sesinin hizasında bir delik vardır. Sağ tarafta ezgi çalınırken sol taraf devamlı dem ses verir” (Kastelli, 2004: 51).

“Zambır; klavye, nezik ve kamış olmak üzere üç bölümden meydana gelmektedir. Klavye bölümünün üst tarafında "Nezik" adı verilen bölüm bulunmaktadır. Nezik bölümünde ise; 6 cm uzunluğunda, kamıştan yapıldığı için "Kamış" denilen ve icra sırasında ağız içinde olan sesin oluştuğu bir bölüm takılmaktadır. Kamışın üzerinde seslerin titreşerek oluşumunu sağlayan ve yarılarak oluşturulan 3 cm uzunluğunda ve 1-2 mm kalınlığında kıskaç şeklinde dil de diyebileceğimiz bir bölüm bulunmaktadır” (Asker, 2022: 165).

Bazı kaynaklarda zambırın ses çeşitliliğinin 6 olduğunu belirtmesine rağmen, gerçekleştirdiğimiz saha araştırmasında bir icrada zambırda 7 farklı sesin var olduğu saptanmıştır. Zambırda bulunan bu 7 ses, karar sesi Türk müziğindeki notalama yöntemine uygun bir biçimde la notası olarak kabul edilmiştir. 5 parmak kapalı pozisyonunda karar sesi genellikle zambırın uzunluğuna ve çapına bağlı olarak piyano 3. oktav mi, fa ve fa diyez notalarına denk gelmektedir. (Genç, 2019).

“Savaş Ekici, zambırdan “birbirine yan yana eklenmiş veya yapıştırılmış iki adet sipsiden oluşmuştur” şeklinde bahsetmiş ve zambırı gerek icra biçimi gerekse şekil itibarı ile ikiye ayırarak incelemiştir:

1. Her iki boruda ses perdeleri olan zambır
2. Dem sesli zambır” (Genç, 2019: 53).

“Birinci tür zambırda boruların her ikisinde de birbirine paralel altı çift perde yer almaktadır. Ancak boruların birinin alt bölümüne doğru yan tarafında bu ses perdelerine ilave olarak iki adet cin deliği bulunmaktadır. İkinci tür çalgıda ise; klavyelerden birinde ses perdeleri bulunurken, diğeri boru biçiminde ve perdesizdir. Ses perdeleri olan klavyenin üstünde altı perde varken; arkasında ise birçok nefesli çalgının aksine ses perdesi yoktur. Ancak dem sesi veren boru biçimindeki klavyenin alt bölümüne doğru yan tarafında iki adet cin deliği veya cin perdesi bulunmaktadır” (Ekici, 2013: 93).

Özellikle Gaziantep yöresinde çalgının birçok icracısı bulunmaktadır. Bu kişiler; Memik Avcı, Abdo Bulut, Tefik Karalar gibi icracılar bölgede çalgının önemli icracılarından.

Zambır' ın Yapısı

Zambır çalgısının gövdesi kartal kanatları, turna veya leylek bacaklarından yapılır. Ancak günümüzde kemik malzeme kıtlığı nedeniyle, sıklıkla kamış veya metalden yapılmış versiyonları kullanılır. Üç ayrı parçadan oluşur, ancak kamış ağızlıklarının takıldığı kısım sabitleme için iplik ve balmumu ile sarılır ve bu da ona iki parçadan oluşuyormuş gibi bir görünüm kazandırır.

Resim 2. Üstte Kemikten ve Altta Kamıştan Yapılmış Zamburlar (Kastelli, 2014, s.45)

Kamışlar, istenen sese bağlı olarak uzun veya kısa olabilir. Kamışların kapanıp performansı etkilemesini önlemek için geleneksel bir yöntem olarak aralarına saç teli yerleştirilir. Yüze tam yapışmayı sağlamak ve ses sızıntısını önlemek için, balmumu ısıtılarak yumuşatılır ve bağlantı yerlerine uygulanır. Ayrıca, sesleri ayarlamak için delikler balmumu parçacıklarıyla açılıp kapatılır.

İncelemelerimiz sonucunda zambır çalgısının yine 3 bölümden oluştuğu ifade edilmiştir. Kamış, nezik ve klavye olarak belirtilmiştir (Genç, 2019).

“Kamış, zambırın ilk bölümüdür. Uzunluğu 5 cm. civarındadır. Zambırda kamış bir çift olarak bulunur ve her ikisinde de sesin titreşim vasıtası ile oluşmasını sağlayan, ters olarak açılmış birer tane dil bulunur, ancak bu kısım aşağıda açıklayacağımız bir alt bölüme girer. Kamış bölümü portatif olup zambıra yapıştırılmaz. Ayrıca kamışların arasına icra esnasında bu bölümün kapanıp tıkanmaması için saç kılı takılmaktadır” (Genç, 2019).

“Nezik, üstüne zambırın kamışlarının, altına ise zambır klavyelerinin takıldığı 4 cm. civarında olan bölümdür. Bir çift olmak üzere kamıştan boru şeklinde yapılır. Her ne kadar kamış kısmı, nezik bölümüne yapıştırılarak monte edilmese de, nezik bölümü zambırın klavye bölümlerine, balmumu veya başka yapışkan maddelerle sıkıca, hava kaçırmayacak şekilde monte edilir” (Genç, 2019).

“Klavye bölümü 22 cm. civarında olup; kartal kanadından, kamıştan veya günümüzde metalden de yapılabilmektedir. Zambırın diğer bölümlerinde olduğu gibi yine bir çift olarak bulunur” (Genç, 2019).

Duzele

“Duzele çok eski bir çalgıdır. Uzunlukları eşit iki kamıştan yapılır. Duzelezen iki ince kamıştan yapılan bölümünü dudaklarının arasına alarak çalar. Ön yüzünde 6 delik vardır. Arka yüzünde delik yoktur. Bu çalgının Kürtler arasında birçok ismi vardır. (Duzele, Dunây, Dudık, Cutzele, Çuzele, Dunawaz, Diyani, Zembere, Cuzele, Tuzele, Dizele, Şazbend) ‘tir’. En eski Duzele Sine çevresinde Azerbaycan’ın batısında (Urmiye) taraflarında bulunmuştur. Yakın tarihte Bazat ve Karatepe’ de başka bir çeşidi bulunmuştur. 700 yıl öncesine dayanmaktadır. Sinciray ve Şemel’ de bulunan parçalar Berlin Müzesinde korunmaktadır” (Viya Eğitim Enstitüsü: 12-13).

Duzele Yapımı

“Bu çalgı iki bölümden oluşmaktadır: Klavye; Bu çalgı iki kamıştan oluşuyor. Her iki kamışın da uzun ve genişlikleri aynıdır. Her birinin 6 deliği vardır ve delikleri eşittir. İkinci bölüm ise ağızlık: İki ince kamıştan oluşuyor ve buna da “pık” denir. Bazı duzelezenler iri kuşların kol (kanat) kemiklerinden yaparlar. Kamışların uzunluğu bir insan eli (karış) baz

alınarak ölçü birimi olarak kullanılır. Kıvartılmış bir şiş ile 6 delik açılır. İki delik arasındaki mesafe bir baş parmak boyutundadır. Bu iki parçanın birleşimi bir deri barçası iğne iplik yardımı ya da balmumu ile sağlanır. 1 tanesinin kâfi olduğu, 2 tane olmasının sebebini ise hem zurnaya tını olarak yakın olması hem de volume artışı sağlamak için yapılmıştır. Bu çalgının farklı boyut ve hacimleri olduğu için diğer müzik aletleri gibi sabit bir ölçüsü yoktur.

2 çeşit Duzele vardır:

1. Kamıştan yapılan Duzele; boyları ortalama 30, ağızlık bölümü ise 5 cm.
2. Kemikten yapılan Duzele; boyları 25 cm, ağızlık 6 cm.

İran’da ayrı boyutları da bulunur.” (Viya Eğitim Enstitüsü: 12-13).

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada incelenmesi yapılan 4 çalgı bulunmaktadır. Bu çalgılar Argun, Zambır ve Duzele çalgılarıdır. İlk olarak Argun çalgısının tanımı yapılmış olup çalgının, Akdeniz, Güneydoğu Anadolu ve özellikle Halep ve Mısır çevresinde icra edildiği tespit edilmiştir. Çalgının icra ve yapı bakımından elde edilen kaynaklar çerçevesinde Türk halk müziği yapısına uygun olduğu düşünülmektedir. Kavramsal çerçevede ulaşılan bilgiler doğrultusunda tarihi geçmişi işlenmiştir. Bu konuda başka bir kaynak bulunmadığından Hüseyin Asker isimli yazarın kitabı ve Serdar Kastelli’ nin yüksek lisans tezi, sanatta yeterlilik tezi bu konuda çalışmamıza kaynak oluşturmuştur. Ulaşılan bu kaynaklar Argun, Zambır ve Duzele çalgılarını aynı başlık altında oluşturmuş olsalar da, aslında çalgıların yapısı, icra şekilleri ve icra teknikleri bakımından farklı oldukları tespit edilmiştir. Ahmet Serdar kastelli ile yapılan görüşme çalgıların farklı olduğunu kanıt olarak gösterilebilir. “Zambır, Argun ve Duzele, bunlar benzer çalgı olmalarına rağmen ayrı yörelerde ayrı tavırlarla icra edilen farklı çalgılardır.

1.Zambır: Gaziantep, Kilis, Osmaniye ve Hatay çevresinde kullanılan, iki eşit boylu kamıştan bir araya getirilmiş, 5 ve 6 perdeli örnekleri olan bir halk çalgısıdır. Bu iki kamışın bir tanesi aynı oktavda dem ses verirken diğer kamışta bulunan delikler ile ezgi çalınır.

2.Argun: Mısır ve çevresinde kullanılan Zambır çalgısı gibi iki kamıştan bir araya getirilmiştir. Yine Zambır çalgısı gibi bir tarafı dem ses verir ve diğer tarafı ile de ezgi çalınır. Fakat iki kamıştan dem sesi veren kamışın diğer kamıştan daha uzun olması Argun’ un en önemli özelliğidir. Bu sayede dem ses veren kamış, ezgi çalınan kamışa göre bir oktav pesten dem ses verir.

3.Duzele: Kürt bölgelerinde kullanılan bir çalgıdır. Bu çalgı da yine yan yana getirilmiş iki kamıştan oluşur. 6 deliklidir. Her iki tarafında da delikler vardır. Her iki tarafı ile de ezgi çalınır.

Birbirlerinden bu şekilde ayrılır” (Serdar Kastelli, Yapılandırılmamış Kişisel Görüşme, Ocak 2023) şeklinde ifade etmiştir.

Kastelli, "Anadolu Geleneksel Üfleli Çalgılar ve Bu Çalgılar Üzerine Yapılan Özgün Besteler" başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, bu çalgıların birbirlerinden şu şekilde ayrıldığını bir kez daha belirtmiştir; “Zambır’ ın farklı bir çeşiti olan argun’da, kamıştan olmasının yanı sıra bir taraf daha uzun olur ve ezgiye bir oktav pes veya icrâ edilen ezginin beşli dem sesi şeklinde eşlik etmektedir. Bu nedenle zummara ve argun (arghul, arghoul) aslında farklı çalgılardır. Fakat ses tonunun aynı olması ve icrâcılarının bu tarz çalgıları icrâ edebilmesi nedeniyle isimler birbirinin içine geçmektedir” (Kastelli, 2014: 43).

Diğer bir çalgı olan Zambır çalgısı ile ilgili yine Kastelli’ nin sanatta yeterlilik tezi olan Anadolu Geleneksel Nefesli Çalgıları ve Bu Çalgılar Üzerine Özgün Bağdalar çalışmasından elde ettiğimiz bulgulara göre Zambır çalgısının isim kökenini farklı ama benzer durumlara

dayandırdığı görülmüştür. “Zambır ismine dair farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bunlardan biri; zambır arısı adı altında bilinen bir arı türü vardır ki, bu arı büyük olduğu için çok ses çıkarır, seri ve sınırlı daireler çizerek yol alır. Bu yaklaşımla; zambır çalgısı da bu arının uçarken çıkardığı sesin hemen aynısına sahiptir. Zambır kelimesini; Gaziantep Barak bölgesinde, öfke anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Zambır’ın Arapça, arı anlamına geldiğini belirtmektedir” (Kastelli, 2014: 45).

Son olarak geniş çaplı bir incelemesi ve çalışmamızın ana çalgısı olan Duzele çalgısının öncelikle isim kökeni hakkında araştırma yapılmıştır. Konu ile saha çalışması yapılmış olup çalgının yoğun olarak icrasının yapıldığı Kuzey Irak Özerk Kürt bölgesinde çalışma yapılmış ve çalgı ile ilgili detaylı incelemelerde bulunulmuştur. İlk olarak çalgının isim kökeninin, kürtçe’ de isminin iki anlamı vardır. Yapılan alan çalışmasında ulaşılan kişilerden alınan bilgilere göre birincisinin ‘du-zel’ (iki-ses) anlamına geldiği, ikinci anlamının ise ‘du-zel’ buradaki ‘du’ kelimesi yine sayı olarak iki anlamına geldiği, ‘zel’ kelimesinin ise kargı (kamış) anlamına geldiği bilgisine ulaşılmıştır. İcra eden kişiye ise Duzelezen denilmektedir. Köken olarak ise Irak Zakho’ da bulunan Viya Eğitim Enstitüsünden elde edilen kaynaklara göre Duzele çalgısı; “En eski Duzele Sine çevresinde Azerbaycan’ın batısında (Urmiye) taraflarında bulunmuştur. Yakın tarihte Bazat ve Karatepe’ de başka bir çeşidi bulunmuştur. 700 yıl öncesine dayanmaktadır. Sinciray ve Şemel’ de bulunan parçalar Berlin Müzesinde korunmaktadır.” Yapısı hakkında ulaşılan bilgiler detaylı olarak kavramsal çerçevede işlenmiştir. Irak ZaKho’ da bulunan Viya Eğitim Enstitüsünden elde edilen kaynaklara göre Duzele çalgısının yapısı ile ilgili ulaşılan bu bilgilerden bazıları ise şunlardır; “2 çeşit Duzele vardır. 1. Kamıştan yapılan Duzele; boyları ortalama 30, ağızlık bölümü ise 5 cm, 2. Kemikten yapılan Duzele; boyları 25 cm, ağızlık 6 cm” şeklinde belirtilmiştir.

Çalgılar ile ilgili ulaşılan kaynaklar, Argun, Zambır, Duzele adlı çalgıların yapı bakımından birbirlerinden çok farklı olmadıklarını kanıtlamaktadır. Çalışmamızda incelenen çalgılar fotoğrafları çekilerek belgelendirilmiş ve daha sonra tablo haline getirilmiştir.

Duzele çalgısının İslam’ ın yoğun bir şekilde yaşandığı bir Kürt coğrafyasında neden ve nasıl var olduğunun kesin kanıtlarını Hasan Yerkazan’ ın Hadislerde Geçen Musiki Enstrümanları adlı makale çalışmasından kanıt niteliğinde bulgular yorumlamaları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

“**Def:** Bir kasnakla onun üzerine gerilmiş deriden meydana gelen ve çok eski devirlerden beri bilinen daire biçiminde bir çalgı aletidir. Def, hadislerde ismi en çok geçen mûsikî aletlerinden biridir. Bu hadislerden birisi şöyledir: Hz. Aişe (ra) anlatıyor: “Rasûlullah (sav) buyurdular ki: “Nikahı ilan edin, onu mescidlerde yapın ve defler çalın” (Yerkazan, 2017: 626).

Buradan genel hatlarıyla çıkarılacak olan anlamın Def çalgısının olumsuz bir olgu yaratmayışıdır. Bu da İslam coğrafyasında hoş görülebileceği anlamına gelmektedir. Dolayısı ile düğünlerde de sıkça kullanılması tavsiye dahi edilmiştir.

“**Tabl:** Bir kasnağın iki tarafına deri gerilerek yapılan çalgı aletidir. Türkçe karşılığı davul olup dünyanın en eski müzik aletlerinden biri kabul edilmektedir. Mücahid Şöyle demiştir: “İbn Ömer ile beraberdik. Davul sesi duydu ve kulaklarına parmaklarını soktu. Sonra eğildi ve bunu üç kez yaptı. Daha sonra Şöyle dedi: Rasûlullah (sav) işte böyle yaptı” (Yerkazan, 2017: 628).

Buradan çıkarılacak anlamın ise Davul vb. yüksek sesli çalgıların olumsuz bir algı yaratmasıdır. Dolayısıyla bu çalgının öyle bir coğrafyada sıkça karşımıza çıkmamasını dolaylı yoldan etkilediği düşünülmektedir.

“**Zemmâre:** Mizmâr ile aynı anlamdadır. Ney, düdük, kaval ve zurna gibi üflelemeli çalgı aletlerindedir. Ayrıca zemmâre, bu aletleri çalan kadın manasına da gelmektedir. (“Nâfi

anlatıyor: İbni Ömer’in peşinden gidiyordum. Kaval çalmakta olan bir çobana rastladık. İbni Ömer hemen ellerini kulaklarına tıkayarak yürümesini hızlandırdı ve bana “Ey Nâfi! Bir Şey duyuyor musun?” dedi. Ben de hayır dedim. Bunun üzerine ellerini kulaklarından çekerek Şöyle dedi: “Bir gün Rasûlullah (sav) ile beraberdim. O da bunun gibi bir Şey işitince böyle yapmıştı” (Yerkazan, 2017: 631). Bu hadisten çıkarılacak anlam ise o dönemde oluşan İslam kültürünü yoğun bir şekilde yaşayan halkın zurna gibi çalgılara ön yargı ile yaklaşmasını tetiklemiş ve yeni alternatifler arayarak dolaylı yoldan Duzele çalgısını oluşturduğu ön görülmektedir.

Bu atıflar sonuç kısmında Duzele’ nin nasıl ortaya çıktığı ile ilgili ulaştığımız sonuç için kanıt niteliği taşımaktadır.

Resim 3. Duzele, 21 Cm, Kamış Yapımı (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi)

Resim 4. 18 Cm, Ceviz Ağacı Yapımı (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi)

Resim 5. Duzele Çalgısının Günümüzde Kullanılan Farklı 2 Türü (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi)

Tablo 1. Çalgıların Sistematik Özellikleri ve Kullanıldığı Yörelere Tablosu

ÇALGI İSMİ	ÇEŞİT SAYISI	GÖVDE BOYUTU	AĞIZLIK BOYUTU	YAPI MALZEMESİ	DELİK SAYISI	KULLANILAN YÖRELER
ARGUN	1	Ulaşılamadı	Ulaşılamadı	Kartal Kanadı Kargı (Kamış)	5-6	Halep, Mısır ve çevresi
ZAMBIR	2	1.19-22 cm 2.23-25 cm	5 cm	Kartal Kanadı Leylek Bacağı Kargı (Kamış)	5-6	Gaziantep, Kilis, Hatay, Osmaniye
DUZELE	3	1.25 cm 2.20 cm 3.18 cm 4. 21 cm	1.5 cm 2.6 cm 3.6 cm 4. 5 cm	İri Kuş Kanadı Ağaç Kamış (Kargı)	6	Duhok, Süleymaniye, Erbil ve Hakkari Yüksekova, Şırnak Cizre

Tablo 1'e göre çalışmamızda incelemesi yapılan Argun, Zambır ve Duzele çalgılarının yapı olarak benzerliği tablo halinde gösterilmiş olup fotoğraf örnekleri ile benzer oldukları tespit edilmiştir. Fotoğraf örneklerinde gösterilen Duzele türlerinin tabloda ve bulgularda ulaşılan kaynaklara göre diğerlerinden farklı olmasının sebebi günümüzdeki sahne kullanımına uygun olmasıdır. Tablo incelenmesinde çalgıların çeşit sayısı, gövde boyutu, ağızlık boyutu, yapı malzemesi, delik sayısı bakımından aynı özellikleri taşıdığı görülmektedir. Kullanılan yöreler başlığında ise yörelere farklı olması her yörede çalgının uyandırdığı hislerin ve kullanım alanlarının farklı olduğundan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın sonucunda tespiti yapılan durumlar ve ağırlıklı olarak çalgıların benzer olmadığı tespiti üzerinde durulmuştur.

Yapı bakımından her ne kadar birbirine benzeyen çalgılar olsalar da oluşturulan tablo sonucunda kullanıldıkları yöre bakımından farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu kullanımlara etken olarak yörede ki kullanım alanları, çalgının ihtiyaç duyulduğu icra alanı ve yöredeki kişilerde uyandırdığı hisler bu kullanım alanlarının farklı olmasında büyük rol oynamıştır. Genel olarak çalgıların hepsi kullanım alanı olarak düğün ortamlarında ki icra alanında kullanılmaktadır. Fakat icra alanlarının özelinde Argun ve Zambır uzun hava formlarında yoğun olarak kullanılmaktadır. Duzele'nin kullanım alanı ise ağırlıklı olarak düğün ortamlarındaki icra alanı olduğu tespit edilmiştir. Bu ortamda ağırlıklı olarak kullanılmasının sebebi yerel halkın zurna çalgısı yerine alternatif araması sonucunda ortaya çıkmıştır. Duzele çalgısının geçmişten günümüze kadar gelen serüveninde, bulunduğu toplumun alternatifi olarak ortaya çıkmasında farklı etkenler olduğu düşünülmektedir. Müzik ortamında icra edilen Zurna, Davul gibi çalgıların toplumun farklı sosyolojik değerlerine uygun olmadığı düşünülmüştür. Bu durum bazı kaynaklarda farklı çalgıları da örnek göstererek şu şekilde belirtilmiştir.

Ulaşılan kaynaklar sonucunda; Davul ve Zurna benzeri çalgıların İslam kültüründe hoş karşılanmaması sonucu Davul yerine alternatif olarak Def, Zurna çalgısı yerine de alternatif olarak yerine de Duzele çalgısının temellerinin atıldığı sonucuna varılmıştır. Zurna çalgısına alternatif bir çalgı olduğu düşünüldüğünde çalgının yapımına da etkisi olduğu düşünülmektedir. Çünkü duymak istemeyeni rahatsız etmemek amacıyla uygun olarak yapılan bu çalgı daha sonra toplumun değişen duyum eşiği ve duyum ortamı baz alınarak çift kamış olarak yapılmıştır. Tek kamışlı bir halde ses yüksekliği probleminin yaşanması sonucu yanına bir kamış daha ekleyerek sesini halay çekilen ortamda teknolojik olmayan ortamlarda duyurabilmek amacı ile bu şekilde icra edilmeye başlanmıştır.

Çalışmamızın önerileri maddeler halinde aşağıda verilmiştir:

1. Çalışmamızda konu alınan çalgılar hakkında ülkemizde nefesli çalgılar icrası yapan icracılara tanıtımı yapılarak tanınmasının sağlanması,

2. Zambır, Argun, Duzele gibi çalgıların konservatuvar bünyelerinde araştırılıp icrasına yönelik çalışmaların yapılmasının sağlanması,

3. Organoloji alanında çalışma yapan akademisyen ve araştırmacıların algılar hakkında çalışmalar yaparak alana dahil edilmesinin sağlanması,

4. Çalgıların ilkel düzeyden çıkarılarak yukarıda yapılan çalışmalar sonucunda sahne alan icracılar tarafından daha sık icra edilmesi ve bu kişiler tarafından icra alanlarının sağlanması,

5. Çalgı yapımcıların bu algıları maliyetleri az olmasından dolayı yapımının ülkemizde yaygınlaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Asker, H. (2022). *Türk dünyası çalgıları*. Osmaniye: Hasret Basımevi.
- Acar, Ö. ve Duman, B. (2024). *Irak Türkmenleri'nin Türkmen Dilini ve Kültürünü Koruma Çabaları*. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 15, 1681-1698.
- Bayburtlu, A. S. (2016). *Erzurum Yöresi Müziklerinin Kültürel Özelliği: Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 262-278.
- Bayburtlu, A.S. (2017). *Kültür Etnomüzikoloji ve Müzikoloji İlişkisi: Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 77-87.
- Ekici, S. (2013). *Gaziantep & Barak Müzik Kültürü*. Gaziantep: Logos Matbaacılık.
- Demir, E. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri Üzerine Betimsel Bir Çalışma*. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25 (46), 313-328.
- Genç, H. (2019). *Gaziantep İli Halk Çalgılarından Zambır Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi SBE, İzmir.
- Kaplan, A. (2005). *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Karasar, N. (1982). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Kastelli, A.S. (2004), *Türk halk oyunlarında kullanılan nefesli çalgıların orkestrasyon içindeki kullanımı ve yörelere göre incelenmesi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi SBE, İzmir.
- Kastelli, A.S. (2014), *Anadolu geleneksel nefesli çalgıları ve bu çalgılar üzerine özgün bağdalar*, (Yayınlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, Afyonkarahisar.
- Mahmoudi, Ö. ve Baloğlu, B. Ş. (2024). *Barak Yöresi Uzun Havalılarının Karakteristik Yapısını Oluşturan Yerel ve Müzikal Unsurların İncelenmesi*. International Journal of Social and Humanities Sciences Research, 11(107), 1006-1018.
- McMillian, James H. And Sally Schumacher, (1984). *Research in Education: A Conceptual Introduction*: Boston and Toronto, Little Brown and Company.
- Viya Özel Eğitim Enstitüsü Ders Notları, Irak Zakho.
- Yerkazan, H. (2017). *Hadislerde Geçen Musiki Enstrümanları*. Geçmişten Günümüze Dini Musiki Sempozyumu 3-4 Kasım 2017.
- Repertükül, Repertuar Türküleri Külliyaatı, Gaziantep. <https://www.repertukul.com/Yoreler--GAZIANTEP> (Erişim T. 01.01.2023).
- Çift Klarnet, Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Double_clarinet (Erişim T. 01.09.2025).
- Çete, A., Gaziantep Müzik Kültürü/1. <http://baltalimani.com/pdf/GaziantepMuzikKulturu.pdf> (Erişim T. 01.01.2023).
- Zülfikar, H. (2022). Alan/Saha Araştırması. Tübitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/alan_saha_arastirmasi#:~:text=Ara%C5%9Ft%C4%B1rmada%2C%20veri%20elde%20etme%20s%C3%BCrecinin,ger%C3%A7te%20yap%C5%9Ft%C4%B1rildi%20ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20teknik%C4%B1rme%20verilen%20isimdir. (Erişim T. 23.09.2025).
- Resim 1. *Çift Klarnet Çalgısı* (“Çift Klarnet”, 2025)
- Resim 2. *Üstte Kemikten ve Altta Kamıştan Yapılmış Zambırlar*: (Kastelli, 2014, s.45)
- Resim 3. *Duzele, 21 Cm, Kamış Yapımı*: (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi).
- Resim 4. *18 Cm, Ceviz Ağacı Yapımı* (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi).
- Resim 5. *Duzele Çalgısının Günümüzde Kullanılan Farklı 2 Türü*: (M. Gazi Bilgiç Fotoğraf Arşivi).
- Tablo 1. *Çalgıların Sistematik Özellikleri ve Kullanıldığı Yörelere Tablosu*.